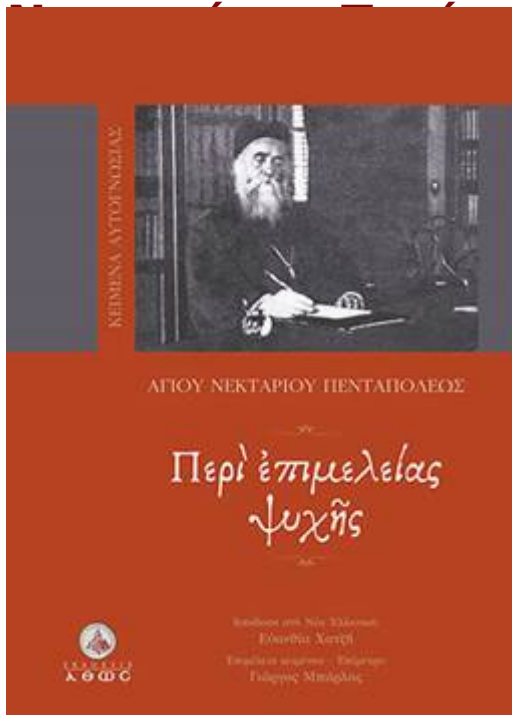

Προδημοσίευση από το βιβλίο του Αγίου «Περὶ ἐπιμελείας ψυχῆς»

Ἡ Σωτηρία κατορθώνεται και με τη Χάρη του Θεοῦ

και με τη θέληση του ανθρώπου

Παρά το γεγονός ότι η θεία φιλανθρωπία είναι άπειρη, και πλούσια η Χάρη του Θεού για τη σωτηρία του ανθρώπου, εντούτοις η σωτηρία είναι αδύνατη χωρίς τη συγκατάθεση και τη συνεργασία του ανθρώπου. Πρώτος αυτός οφείλει να συναισθανθεί ότι αμάρτησε · να μεταμεληθεί, να επιθυμήσει και να επιζητήσει τη σωτηρία του και έτσι η Χάρη να τον επιβραβεύσει με αυτήν.

Διότι η συναίσθηση και η μεταμέλεια, ο πόθος της σωτηρίας και η αναζήτησή της, είναι ένδειξη της επιστροφής προς τον Θεό, είναι σημείο αποστροφής της αμαρτίας και διάθεση ασκήσεως στην αρετή, είναι κατά κάποιον τρόπο επίκληση της θείας ευσπλαχνίας, η οποία βιάζεται να ελεήσει τον παραπλανημένο. Ὡστε για να μας σώσει η Χάρη, πρέπει να θέλουμε να σωθούμε.

Γι' αυτή την αλήθεια δίνουν μαρτυρία οι θείοι Πατέρες της Εκκλησίας. Ο θείος Χρυσόστομος λέει: «η Χάρη, παρότι είναι Χάρη, σώζει μόνο αυτούς που το θέλουν». Επίσης και ο Γρηγόριος ο Θεολόγος βεβαιώνει: «το να σωθούμε προϋποθέτει και τη δική μας συμμετοχή και του Θεού» · και ο Ιουστίνος προσθέτει: «Αν και ο Θεός έπλασε μόνος τον άνθρωπο, δεν σώζει τον άνθρωπο δίχως τη συγκατάθεσή του». Πλανώνται αυτοί που πιστεύουν ότι ο άνθρωπος μπορεί να

σωθεί μόνο με τη Χάρη του Θεού η μόνο με τη δική του θέληση, δίχως τη θεία Χάρη. Γιατί η μεν Χάρη, όπως επισημάναμε, δεν σώζει παρά μόνο όσους μετανόησαν και επέστρεψαν στον Κύριο, ενώ η θέληση χωρίς τη Χάρη είναι ανεπαρκής για τη σωτηρία, γιατί ο άνθρωπος αδυνατεί από μόνος του να δικαιώσει τον εαυτό του απέναντι στον Θεό. Ωστόσο, η αδυναμία του έχει διαπιστωθεί ήδη στα πολλά χρόνια της υποδουλώσεώς του στην αμαρτία

και την τυραννία του διαβόλου, χρόνια κατά τα οποία παρέμενε εκεί δουλεύοντας χωρίς τη θέλησή του και στενάζοντας και από αυτή την κατάσταση δεν μπόρεσε να τον ελευθερώσει ούτε η εξέλιξή του ούτε η σοφία του ούτε τίποτα άλλο.

Για τη δύναμη της ανθρώπινης θελήσεως ως μόνης ικανής για τη σωτηρία, πρώτος εγνωμάτευσε ο Πελάγιος, κατά τις αρχές του 5ου μ.Χ. αιώνα, και οι Πελαγιοί, που τον ακολούθησαν. Για τη δύναμη της θείας Χάριτος ως της μόνης που σώζει τον άνθρωπο αποφάνθηκαν καταπολεμώντας τον Πελάγιο δύο σπουδαίοι Πατέρες της Δυτικής Εκκλησίας, ο ιερός Αυγουστίνος και ο Ιερώνυμος, ζητώντας την αποκήρυξη της εσφαλμένης διδασκαλίας του Πελαγίου. Ωστόσο, σύνολη η Εκκλησία, αφού βάδισε τη μέση οδό, κήρυξε και τις δύο πλευρές λανθασμένες και δογμάτισε ότι «η σωτηρία του ανθρώπου κατορθώνεται με τη θεία Χάρη και με τη θέληση και τη συνεργασία του ιδίου». Η γνώμη της Εκκλησίας είναι η μόνη ορθή και σύμφωνη με τις Άγιες Γραφές. Από αυτές τις Άγιες Γραφές παρουσιάζεται ότι απαιτούνται και τα δύο, και η Χάρη και η συγκατάθεση του ανθρώπου, για τη σωτηρία του. Από τα ίδια τα λόγια του Σωτήρα θεωρείται δεδομένη η ανάγκη συνυπάρξεως και των δύο.

Ο Κύριος ερχόμενος για τη σωτηρία του ανθρώπινου γένους, δεν τους έσωζε όλους, παρόλο που ήθελε να σωθούν όλοι και να έλθουν στην επίγνωση της αλήθειας, αλλά μόνο αυτούς που τον ακολουθούσαν• γι' αυτό όταν κήρυττε τους έλεγε: «όποιος θέλει να με ακολουθήσει, πρέπει να απαρνηθεί τον εαυτό του» για τη σωτηρία απαιτούσε αυταπάρνηση, η οποία είναι αδύνατον να συμβεί δίχως τη συγκατάθεση και την ατομική θέληση. Επίσης, κηρύττει σ' αυτούς που αποδέχονται τη σωτηρία ως προερχόμενη από την εκτέλεση των έργων του νόμου, δηλαδή από την ανθρώπινη θέληση και μόνο, λέγοντας: «Εγώ είμαι η θύρα · από μένα εάν κάποιος εισέλθει θα σωθεί» (Ιωάν. ι 9) και «χωρίς εμένα δεν μπορείτε τίποτα να κάνετε» (Ιωάν. ιε 5), από τα οποία φανερώνεται η ανάγκη της συνυπάρξεως αμφοτέρων. Στη σωτηρία λοιπόν του ανθρώπου συνεργούν συγχρόνως και η Χάρη του Θεού και η θέληση του ανθρώπου. Η μεν Χάρη του Θεού προσκαλεί, διαφωτίζει τον νου και την καρδιά, η δε θέληση συνεργεί στη διάνοιξη των οφθαλμών και την κάθαρση της καρδιάς. Η σωτηρία λοιπόν ξεκινάει από τη Χάρη, μορφοποιείται από τη θέληση και τελειοποιείται από τη Χάρη η οποία τη

στεφανώνει. Η παραβολή του Σπορέα είναι πρόσφορο παράδειγμα. Ο σπορέας έσπειρε, η αγαθή γη δέχθηκε, ο δε Θεός αύξησε και ευλόγησε. Όστε είναι ανάγκη να θέλουμε να σωθούμε, για να σωθούμε από τη Χάρη του Θεού.

Η συνήθεια του να αμαρτάνεις φέρνει θάνατο

Απέναντι στην αμαρτία οφείλουμε να είμαστε ανένδοτοι, γιατί και μία φορά να υποκλέψει τη συγκατάθεσή μας, καθίσταται αληθινός κύριός μας. Πρόσφορο παράδειγμα που υποδεικνύει τον ύπουλο και τυραννικό χαρακτήρα της αμαρτίας είναι ο τρόπος της Σεμιράμιδος, με τον οποίο υφάρπαξε τη βασιλεία και έγινε αυτοκράτειρα. Η Σεμίραμις κατόρθωσε με παντός είδους θωπίες να πείσει τον σύζυγό της Νίνο, βασιλιά της Ασσυρίας, να παραιτηθεί για μία μόνο ημέρα από το αξίωμά του και να της παραδώσει το σκήπτρο της βασιλείας. Αλλά ποιό υπήρξε το πρώτο έργο της νέας αυτοκράτειρας; Να διατάξει να φονευθεί ο Νίνος ο βασιλιάς και σύζυγός της, ώστε να εξασφαλίσει την εξουσία ισοβίως προς όφελός της. Η παρομοίωση είναι πλήρης και ταιριάζει σε όλα. Η αμαρτία, όπως η Σεμίραμις που αγωνίζεται με παντός είδους θωπίες να πετύχει τη συγκατάθεση του ανθρώπου, αμέσως μόλις κατορθώσει αυτό που ποθεί, κατακυριεύει, αιχμαλωτίζει και θανατώνει το λογικό. Εγκαθιστά τον θρόνο της στην καρδιά και την κατευθύνει σε όλο τον βίο. Αυτή είναι η αμαρτία, αυτά τα χαρακτηριστικά της. Όχι λοιπόν, ας μην υποχωρήσουμε ποτέ στις θωπίες της • ας μην παραδώσουμε σ' αυτήν την εξουσία • ας μην πράξουμε με ο,τι δεν θέλει η εσωτερική μας διάθεση • ας μην υποδουλώσουμε την ελεύθερη θέλησή μας στη θέληση της αμαρτίας • ας μη συγκατατεθούμε σε ο,τι είναι αντίθετο προς τον ηθικό νόμο.

Τίποτα ας μην καταστήσει την καρδιά μας μαλθακή. Ακόμη και τα πιο δελεαστικά λόγια, ας αναδείξουν την καρδιά μας σκληρότερη από τον χάλυβα. Να μη μας κάνουν καμία εντύπωση τα δάκρυα, οι στεναγμοί, οι υποσχέσεις, οι απειλές. Να μείνουμε σταθεροί και ακλόνητοι στο φρόνημά μας, ώστε να μη μας συμβεί ύστερα από λίγο τα στεγνά μάγουλά μας να τα μουσκέψουν δάκρυα άκαρπης μετάνοιας. Η άνανδρη υποχώρηση θα μας προσκομίσει διπλά δεινά • πρώτα τη ντροπή και ύστερα τη δυστυχία. Αντιθέτως, η ανδρεία θα προσκομίσει το θάρρος, τη δόξα και την ευτυχία. Τα πιο κατάλληλα παραδείγματα τα υποδεικνύει η Αγία Γραφή. Από μεν τους άνδρες, τον πάγκαλοϊωσήφ, ο οποίος υπέμεινε κάθε κακοπάθεια, ακόμη και τον θάνατο, προκειμένου να τηρήσει τις ηθικές του αρχές, να

τηρήσει την ηθική του ελευθερία, να τηρήσει τον νόμο του Θεού. Από δε τις γυναίκες, την ενάρετη Σωσάννα, η οποία προτίμησε τον θάνατο από την αμαρτία. Εάν ο Νίνος έμενε ανυποχώρητος στις θωπίες της Σεμιράμιδος, αυτή θα έμενε υποταγμένη σ' αυτόν για όλη της τη ζωή. Σταθερότητα λοιπόν και ανδρεία, γιατί μόνο με αυτά θα διατηρήσουμε την ηγεμονία του λογικού και την ηθική μας ελευθερία.

Το παράδειγμα του Νίνου μας διδάσκει ότι όχι μόνο η ισχυρή αμαρτωλή συνήθεια, αλλά και η αμαρτία που διαπράχθηκε μία και μόνο φορά είναι κάτι επικίνδυνο και φοβερό. Ως εκ τούτου, είναι ανάγκη να αποφεύγουμε την αμαρτία με όλη μας τη δύναμη. Ωστόσο, εάν αμαρτήσουμε, γρήγορα να μετανοήσουμε ώστε να μην υποδουλωθούμε. «Εάν το να αμαρτήσσει κανείς είναι βαρύ», λέει ο Μέγας Βασίλειος, «το να επιμείνει στην αμαρτία πόσο βαρύτερο είναι;»· και ο θείος Χρυσόστομος προσθέτει: «δεν είναι φοβερό το να πέσεις, αλλά το να πέσεις και να μη σηκώνεσαι, το να κακοπαθείς με τη θέλησή σου και να έχεις αποβλακωθεί από τους λογισμούς της απογνώσεως, προσπαθώντας να κρύψεις την ασθενική σου προαίρεση»· και αμέσως: «το να αμαρτάνει κανείς είναι ίσως ανθρώπινο, το να επιμένει όμως στην αμαρτία δεν είναι ανθρώπινο, αλλά ολωσδιόλου σατανικό».

Περί της αληθινής μετάνοιας και των καρπών της

Η αληθινή μετάνοια καθιστά καθαρό τον νου εκείνου που μετανοεί, λέει ο σοφός Δίδυμος. Επίσης, ο άγιος Νείλος λέει ότι η αγαθή μεταμέλεια έχει μεγάλη δύναμη για τη σωτηρία, γι' αυτό και πρέπει συνεχώς να την καλλιεργούμε, ώστε να σωθούμε και να μη χαθούμε, γιατί όταν επιστρέψεις και στενάξεις, τότε θα σωθείς, καθώς λέει ο προφήτης Ησαΐας: «Η κατά Θεόν λύπη οδηγεί στη μετάνοια και κατεργάζεται έτσι τη σωτηρία». Κανείς δεν θα χαθεί, εάν ωφελείται από το δραστικό φαρ-

μακο της μετάνοιας. Ο δε θείος Χρυσόστομος λέει: «Η μετάνοια γίνεται πρόξενος της βασιλείας των Ουρανών, είσοδος στον Παράδεισο και απόλαυση αιώνιας ευδαιμονίας. Αυτός που μετανόησε για τα δεινά που έπραξε, ακόμη και αν δεν δει-

ξει μετάνοια άξια των αμαρτημάτων του, έχει από τον Θεό ανταπόδοση γι' αυτήν τη μετάνοια που επέδειξε». Ο Κλήμης ο Αλεξανδρεύς τονίζει: «Η αληθινή μετάνοια ποτέ πλέον δεν αφήνει τον άνθρωπο να βρεθεί ένοχος στα ίδια, αλλά ξεριζώνει από την ψυχή, εκ βάθους, τα αμαρτήματα, εξαιτίας των οποίων η ψυχή του γνώρισε τον

θάνατο»· και αμέσως: «το να πάψεις να βλέπεις πλέον προς τα πίσω, σημαίνει ότι πράγματι ξέφυγες από την αμαρτία»· και κάπου αλλού: «Καλό μεν είναι το να μην αμαρτάνεις, αγαθό δε και αυτοί που αμαρτάνουν να μετανοούν, όπως είναι άριστο

το να υγιαίνεις πάντοτε, καλό όμως και όταν αναλαμβάνεις μετά την ασθένεια». Ακόμη, ο Μέγας Βασίλειος προτρέπει λέγοντας: «Μην απελπίζεσαι, ούτε να αφήνεις την προσευχή, αλλά έλα όπως είσαι αμαρτωλός, για να δοξάσεις και συ τον Δεσπότη και να προσφέρεις τα δικά σου δώρα αγάπης για τη συγχώρεση που σου προσέφερε. Γιατί αν φοβηθείς να προσέλθεις, τότε εμποδίζεις να έλθει σε σένα η αγαθότητά Του και κωλύεις την πλουσιοπάροχη δικαιοσύνη Του, που οπωσδήποτε θα σε επισκεπτόταν». Και προσθέτει: «υποφέραμε από τις αμαρτίες, ας γιατρευτούμε με τη μετάνοια• αλλά μετάνοια χωρίς νηστεία, μένει ακαλλιέργητη».

Απόδοση στη νέα ελληνική: Ευανθία Χατζή

Επιμέλεια κειμένου-επίμετρο: Γιώργος Μπάρλας

Πηγή: stamoulis.gr